Slachta Margit
Nemzeti Szociálpolitikai Intézet

GYÓGYPEDAGÓGIAI ALAPISMERETEK

EFOP-3.8.2-16-2016-00001 és
VEKOP-7.5.1-16-2016-00001
kiemelt projektek
Cím: 1071 Budapest, Peterdy u. 15.
E-mail: efop382@nszi.hu
E-mail: vekop751@nszi.hu

SZÉCHENYI 2020
MAGYARORSZÁG KORMÁNYA
Európai Unió
Európai Szociális Alap
BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Gyógypedagógiai alapismeretek

OKTATÓI SEGÉDANYAG

Szerző

Sándor Ildikó Erzsébet

Szakmai lektor

Dr. Horváth László

EFOP-3.8.2-16-2016-00001 és a VEKOP-7.5.1-16-2016-00001 azonosítószámú, Szociális humán erőforrás fejlesztése című kiemelt projekt

Az EFOP-3.8.2-16-2016-00001 és a VEKOP-7.5.1-16-2016-00001 azonosítószámú, Szociális humán erőforrás fejlesztése című kiemelt projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

A kiadvány a Slachta Margit Nemzeti Szociálpolitikai Intézet

EFOP-3.8.2-16-2016-00001 és a VEKOP-7.5.1-16-2016-00001 azonosítószámú,

Szociális humán erőforrás fejlesztése című kiemelt projekt keretében készült

Kiadja Slachta Margit Nemzeti Szociálpolitikai Intézet

1142 Budapest, Ungvár utca 64-66.

Telefon: +36 1 450 32 30, +36 1 450 32 35

www.nszi.hu

Felelős kiadó Dr. Tóth Tibor főigazgató

Budapest, 2022.

Tartalom

Előszó 5
Bevezetés 6

Első továbbképzési nap 8
Bemutatkozás, a továbbképzés indítása 8
1. A gyógypedagógia alapjai 9
1.1. A gyógypedagógia területén releváns fogalmak értelmezése 9
1.2. Fogyatékosság folyamata 13
2. Fogyatékosság specifikus ismeretek – a fogyatékossági típusok legfőbb jellemzőinek érzékeltetése gyakorlati tapasztalatok által 14
3. Fogyatékossággal kapcsolatos modellek bemutatása 17

Második továbbképzési nap 18
Folytatás: 3. Fogyatékossággal kapcsolatos modellek bemutatása 18
4. Az ENSZ CRPD Egyezmény 19
5. Együttműködés a fogyatékos személyekkel 20
6. Kommunikáció a fogyatékos emberrel 22

Harmadik továbbképzési nap 24
7. A fogyatékos személy és kapcsolati hálója 24
8. A szociális ellátórendszer intézményei és az interszektorális együttműködés lehetőségei 25

Forgatókönyv 27

Előszó

Köszöntjük a 40 órás *Gyógypedagógiai alapismeretek* c. szakmai belded-learning típusú képzés oktatójaként!

Ez a modern és új képzési forma magában foglalja egyrészről az e-learning módszertannal támogatott tanulást, másrészről pedig a jelenlétet igénylő személyes, konzultatív formát. Ezért nevezzük magyarul a blended learning képzést, vegyes típusú képzésnek is.

- Az e-learning módszertannal támogatott részt a megadott elektronikus felületen éri el a résztvevő és Ön is. A tananyag feldolgozásra és elsajátítására a résztvevő által meghatározott időbeosztásban és optimális ritmusban kerülhet sor a megadott határidőig.
- A jelenlétet igénylő tananyagrészeket csoportos formában tudja elsajátítani, amit Ön fog vezetni.
- A képzés vizsgával zárul, amit a résztvevő az elektronikus felületen tud teljesíteni a megadott határidőig. A határidő lejártát követően a teszt megírására nincs lehetőség.

Mit ad a résztvevőknek a „ *Gyógypedagógiai alapismeretek*” c. továbbképzés, milyen kompetenciákkal bővül szakmai tudásuk?

A továbbképzés célja a szociális területen, fogyatékos személyekkel dolgozó szociális ápoló-gondozó munkatársak tudásának bővítése, attitűdjének alaktása annak érdekében, hogy a szociális ellátás területén a fogyatákoss személyek emberi jogai megfelelően érvényesülhessenek, hogy a számukra szükséges, elfogadható és megfelelő szolgáltatásokhoz jussanak. A továbbképzés olyan általában is alkalmazható módszereket, eszközöket ajánl, melyek jól alkalmazhatóak a mindennapi működésben, természetes módon használhatók és segítik az ápoló és gondozó munkakörhöz kapcsolódó feladatok modern szemléletű elvégzését is.

Hogyan épül fel a „***Gyógypedagógiai alapismeretek****” c.* továbbképzés?

Tananyagegység	**Óraszám**	**Forma**
1. Szakmai e-learning	15 tanóra	e-learning
2. Első képzési nap	9 tanóra (4 tanóra elmélet, 5 tanóra gyakorlat)	jelenléti
3. Második képzési nap	9 tanóra (4 tanóra elmélet, 5 tanóra gyakorlat)	jelenléti
4. Harmadik képzési nap	7 tanóra (2 tanóra elmélet, 5 tanóra gyakorlat)	jelenléti

Bevezetés

A 40 órás szakmai továbbképzés fejlesztéséhez az alábbi segédanyagok állnak rendelkezésre:

A továbbképzési tartalmak elsajátítását támogató szakmai anyag a résztvevők és képzők számára.

1. **Hallgatói tananyag:**
   - A továbbképzés témájához kapcsolódó elméleti ismereteket ad át.
   - Az adott fejezetben tanultak áttekintését segíti.
   - Gyakorlatorientált szakma- és módszerspecifikus ismereteket közvetít.
   - Az elsajátított ismereteket kérdések mentén is ellenőrizhetővé teszi.
   - Lehetőséget teremt egy-egy téma elmélyültebb tanulmányozására a felhasznált és ajánlott irodalom segítségével.

2. **Prezentáció:**
   - A továbbképzési program egyes elméleti és gyakorlati elemeinek bemutatását segítő diasorozat. A prezentáció vetítése segíti a tanfolyam strukturálását, az időkeretek betartását.
   - A diák alatti jegyzet az oktatóknak szól, amely a gördülékeny tanfolyamvezetést szolgálja.

3. **Oktatói segédanyag:**
   - A továbbképzés megtartását támogató bővebb szakmai és módszertani háttéranyag.
   - A résztvevők felé támasztott követelmények megfogalmazása.
   - A számonkérés értékelési szempontjainak bemutatása.
   - Az egyes témákhoz tartozó diák kijelölése.
   - A szakmai tanfolyamhoz szükséges mellékletek bemutatása.
   - Forgatókönyv, mely a továbbképzés főbb tartalmi elemeit, szerkezetét, időkeretét és módszereit, eszközeit foglalja össze.

Az Oktatói segédanyagban a szakmai tanfolyam során nem az a cél, hogy a Hallgatói tananyagban található összes elméleti ismeretet elmondja az oktató. A cél az, hogy a legfontosabb ismeretek, szemlélet átadását követően a felmerülő kérdések, gyakorlatok által az elméleti ismeretanyag azonnal összekapcsolódjon a résztvevők mindennapi szakmai munkájával és gondolatokat ébresszen.

A továbbképzés megtartásához javasolt felkészülési lépések:

1. Olvassa át részletesen a továbbképzés megtartásához rendelkezésre álló anyagokat, ismerje meg a továbbképzés kontextusát, célját, tartalmát, lehetséges résztvevőit, időkereteit és a továbbképzés megtartásához szükséges feltételeket.
2. Az Oktatói segédanyagot és a rendelkezésre álló prezentációt párhuzamosan, egymással összhangban érdemes átolvasni, megismerni. Olvassa el a diákon található jegyzeteket, egészítse ki saját gondolataival, tapasztalataival! Szükség esetén érdemes az anyagban hivatkozott szakirodalomból is célzottan tájékozódni.
3. A résztvevők maximális bevonása és a velük való hatékony kommunikáció céljából a továbbképzés megtartása előtt olvassa át a Hallgatói segédanyagot is. Ismerje meg, milyen információkhoz jutnak a témából a résztvevők!
4. A továbbképzési feltételek és a forgatókönyv figyelembevételével készüljön fel a továbbképzés megtartására.
5. Gondolja át előre és rögzítse a továbbképzés során bemutatandó példákat.
6. Tervezze meg az időkereteket és a megoldandó feladatokat! Fontos, hogy mindenre maradjon és jusson idő! Könnyebb lesz ezt átgondolni, miután megismerte a résztvevőket (milyen szakterületről érkeztek, milyen végzettséggel, milyen tapasztalatokkal).
7. Építse fel a gyakorlatokat! Biztosítsa a tárgyi feltételeket!

8. Találja ki, hogy a prezentáció vetítését hogyan teszi interaktívvá! Például, amikor már ismeri a résztvevők szakmai tapasztalatát, utalhat ezekre vagy ismerve, hogy melyik résztvevő, mely területről érkezett, megkérdezheti, ott mit tapasztalt a témával kapcsolatban. Ügyeljen arra, hogy a ppt-k vetítése közben nem az a cél, hogy a Hallgatói segédanyagot szóról szóra elmondja az oktató. A cél: struktúrát adni, figyelmet felhívni, elméleti ismeretek és gyakorlati tapasztalatok között koherenciát megteremteni, az összefüggéseket felismerni és áttekinteni.

Javaslatok a továbbképzés egyes elemeinek megvalósításához:

Elméleti előadás – fontos, hogy az előadások interaktív jellegűek legyenek, amelynek keretében az oktató folyamatosan visszacsatolást kér az elhangzottakkal kapcsolatban a résztvevőktől (elsősorban a témához kapcsolódó munkatapasztalataikat illetően), illetve azokra reflektál.
Gyakorlat – a témák feldolgozására irányuló résztvevői gyakorlatok többféle formában (egyéni munka, páros gyakorlat, kiscsoportos feladat, nagycsoportos megbeszélés) a tapasztalati tanulást szolgálják.

Gyakorlati szempontok az oktatási napok hatékony lebonyolításához:
A továbbképzésen résztvevő szakemberek a saját szakmaterületük szakértői, számos képzésen, továbbképzésen, szakmai tanfolyamon, műhelymunkán vettek már részt. Várhatóan nagy elvárásokkal érkeznek a továbbképzésre, ezek közül a következő öt a legfontosabb:

- A résztvevő szakemberek elvárják, hogy azonnal használható tudást kapjanak, azaz a gyakorlatban alkalmazható információkat adjunk számukra. Tudni akarják, hogyan kapcsolódik az adott tanulási program vagy továbbképzés az aktuális élethelyzetükhöz és munkafeladataikhoz, és hogyan segíti őket a program a szakmai céljaik elérésében – azaz, mit tudnak ebből használni?
- Közvetítsük a résztvevők felé, hogy a gyakorlat(ok) és az elméleti tananyag a résztvevők által alkalmazható lesz majd a valós helyzetekben.
- Elvárják, hogy tiszteljék és partnerként kezeljék őket. Nagyra értékelik, ha a továbbképzés oktatója tiszteletet mutat az egyén és a tanulási folyamat eredményeképpen elért eredmények iránt. Fontos számukra az, hogy a képző építsen a résztvevő szakemberek korábbi, a tanulás szempontjából releváns és meghatározó tapasztalataira.
- Elvárják, hogy aktívan részt vehessenek a tanulási folyamatban. A felnőttek kedvelik az aktív tanulást, a kiscsoportos feladatokat, és azokat, amelyek helyváltoztatással járnak. Az aktív részvétel elkötelezetté teszi a résztvevőt a tanulási folyamat iránt és nyitottabbá teszi új koncepciók befogadására.
- Elvárják, hogy a gyakorlatok után azonnali visszajelzéseket kapjanak. Az időben történt helyesbítő visszajelzés a sikeres tanulást, a tartalom és a készségek jó elsajátítását eredményezi. A tapintatos visszajelzés segíti a résztvevőt hibáinak kijavításában és megerősíti a helyes hozzáállást. A felnőtt tanulók a kedves, konstruktív kritikát szeretik. A helyesbítő visszajelzést minden esetben előzze meg egy elismerő, dicsérő visszajelzés.
- Elvárják, hogy a továbbképzés támogató környezetben valósuljon meg.
    - Szólítsunk minden résztvevőt a nevén a továbbképzés ideje alatt.
    - Hallgassuk meg minden résztvevő kérdését és véleményét.
    - Legyünk udvariasak és türelmesek.
    - Biztosítsuk a résztvevőket arról, hogy a hibázás a tanulás része.
    - Keressünk alkalmat arra, hogy mindenkit megerősítsünk.
    - Bátorítsuk a résztvevőket, hogy segítsék egymást a tanulás során.
    - Gondoskodjunk arról, hogy a tanulási környezet a lehető legkényelmesebb legyen.

Első továbbképzési nap
(1. nap 2 – 83. sz. dia)

Bemutatkozás, a továbbképzés indítása

45 perc gyakorlat (1. nap 2. sz. dia)

Gyakorlat	Instrukciók az oktatónak
Bemutatkozás, tapasztalatok, motivációk, elvárások **(30 perc)** • A csoportvezető röviden bemutatkozik, majd megkéri a csoporttagokat, hogy röviden mutatkozzanak be, illetve osszák meg egymással motivációikat, tapasztalataikat, elvárásaikat. Szempontok: - név - foglalkozási terület - klienskör - feladatok - gyakorlati tapasztalatok - előzetes ismeretek - a témához kapcsolódó nézetek - a továbbképzéssel kapcsolatos motivációk - a továbbképzéssel kapcsolatos elvárások • Névismétlő kört teszünk, mindenki elmondja azt a nevet, ahogyan szeretné, ha a csoportban szólítanák. A mellette ülő elmondja az előtte szóló nevét és a sajátját. A harmadik személy értelemszerűen az előző kettő és a saját nevét mondja, és így tovább.	• A megadott időkeret tartása fontos! • 20-25 fő esetén kb. egy perc jut mindenkire a bemutatkozás során. • A bemutatkozást gyors névtanulás zárja. • Öntapadós etikettek használhatók a név kitűzésére.
Csoportszabályok (5 perc) • A csoport közösen rögzíti a működéshez szükséges legfőbb csoportszabályokat.	• Csoportszabályok: - Titoktartás - Kommunikáció: egyes szám első személy, tisztelet, tartózkodás az ítélkezéstől - Részvétel: aktivitás, önkéntesség - Időkeretek: a nap kezdése, zárása, szünetek - Technikai kérdések: mobiltelefon-használat, stb.
A továbbképzés felépítése, a teljesítés feltételei (10 perc) • A projekt és a továbbképzés felépítésének ismertetése. • A teljesítés feltételeinek ismertetése. • Záróteszt teljesítése • Hiányzásra vonatkozó előírások (maximum az összes tanfolyami óra 10%-a, tehát 4 óra)	Érdemes hangsúlyozni, hogy a csoportszabályok a közös munkát, tanulást segítik, a segítő kapcsolatokban gyakran használt szóbeli megállapodásnak számítanak.

1. A gyógypedagógia alapjai

1.1. A gyógypedagógia területén releváns fogalmak értelmezése

10 perc interaktív előadás

Interaktív előadás	Instrukciók az oktatónak
Gondolatébresztő, motiváció	Az oktató rávezeti a résztvevőket a másság és a normalitás problémájára. Mindannyian mások vagyunk? (pl. külső, belső tulajdonság, nemzetiség, vallás stb.) Miként, miben? Majd felajánlja a következő 5 perces mese megtekintését.

20 perc gyakorlat

Gyakorlat	Instrukciók az oktatónak
Másság és normalitás	**A ronda kiskacsa – a film** megnézése után rövid megbeszélés: Próbáljuk ráirányítani a figyelmet arra, hogy hol számított a főszereplő figura másnak, és hol normálisnak, valamint felismerteteni a viszonylagosságot, hiszen ugyanarról a szereplőről van szó mindkét eseteben! **Csoportmunka:** 1.csoport kérdése: Mi az, hogy más? 2.csoport kérdése: Mi az hogy normális? Írjanak szinonimákat, értelmezéseket a fenti kérédésekhez **Eszközök:** (**1. nap 4. sz. dia)** Flipchart tábla, öntapadós jegyzet (post-it), filctollak., majd egyenként két oszlopba csoportosítva felragasztják a flipchart táblára. (Az esetlegesen azonos szavakat egymás mellé helyezzük.) A másság értelmezésének meghatározása, összegzése Az, hogy ki vagy mi számít normálisnak, az folyamatosan változik. Attól függ, hogy éppen mi az átlag, amihez viszonyítva fogalmazzuk meg az állítást. „Ha elzárkózunk a másságtól, akkor magunkat is elzárjuk attól, hogy a világot a maga végtelen sokféleségében éljük meg.” (2) Tehát a normális vagy a más jelzők használatával önmagában nem tudjuk meghatározni az adott dolog, jelenség, vagy tulajdonság értékét. **Nem állíthatjuk, hogy az jó vagy rossz, - egyszerűen más.**

10 perc interaktív előadás

Interaktív előadás	Instrukciók az oktatónak
Másság és fogyatékosság	Másság és fogyatékosság fogalmának és jelentésének feldolgozása, értelmezése, a mindennapi gyakorlati munkával való kapcsolatának átgondolása. **Kérdés a résztvevők felé:** *Mondjanak példákat a saját gyakorlati tapasztalataik kapcsán a fogyatékosságra irányuló sztereotípiákkal kapcsolatban! Mi alakíthatta ezeket a megállapításokat?*

20 perc interaktív előadás

Interaktív előadás	Instrukciók az oktatónak
Kirekesztés, szegregáció, diszkrimináció	Kirekesztés, szegregáció, diszkrimináció fogalmának és jelentésének feldolgozása, értelmezése, a mindennapi gyakorlati munkával való kapcsolatának átgondolása. **Kérdés a résztvevők felé:** *Milyen tényezők okozhatják a fogyatékossággal élő személyek kirekesztettségét?* Beszélgetés: *Miként hat ez a gondolkodásmód a fogyatékkal élők életére? Miért helytelen ez a felfogás?* **Kérdés a résztvevők felé:** *Hallottak-e vagy a munkájuk során találkoztak-e olyan helyzettel, ami a sérült ember/emberek számra diszkriminációt eredményezett?* Pl. a munkáltató egy előre megbeszélt állásinterjút lemond, mert kerekesszékkel közlekedik a jelentkező. (Ez az állapot azonban a megpályázott munka elvégzését nem befolyásolja: pl. tervező mérnök vagy tolmács/fordító.) **Egyenlő Bánásmód Hatóság:** rövid video az értelmezéshez; a résztvevők figyeljék meg, milyen célcsoportokat említ a film!

20 perc interaktív előadás

Interaktív előadás	Instrukciók az oktatónak
Elfogadás, egyenlőség, esélyegyenlőség	elfogadás, egyenlőség, esélyegyenlőség fogalmának és jelentésének feldolgozása, értelmezése, a mindennapi gyakorlati munkával való kapcsolatának átgondolása. **Kérdés a résztvevők felé:** *Miként tapasztalják ezt a munkájuk során a fogyatékkal élő kliensek esetében? Létezik a feltétel nélküli elfogadás? Miben? Hogyan?*

25 perc gyakorlat

Gyakorlat	Instrukciók az oktatónak
Az elfogadás	**A Befogadás c. animációs kisfilm megnézése majd a film után mondjuk el a feladatot.** Feladat**:** – pozitív negatív érzelmek, gondolatok megfogalmazása **3 csoportot alkossanak:** **Csoportmunka:** 1, az első csoport fogalmazzon meg olyan gondolatokat, érzelmeket, amelyeket **átélhetett a kerekesszékes gyermek!** 2, a második csoport: fogalmazzon meg olyan gondolatokat, érzelmeket, amelyeket **átélhetett az édesanya!** 3, a harmadik csoport fogalmazzon meg olyan gondolatokat, érzelmeket, amelyeket **átélhetettek a játszótéren lévő gyermekek!** **Értékelés**: minden csoportból 2 képviselő kijön, és bemutatja a leírtakat – próbáljuk felismertetni a morális fejlődést, a negatív élethelyzetből a pozitívba való átfordulást. **Záró kérdés:** Mit jelképezhet a filmben a “kerítés elolvadása”? (befogadást, elfogadást; Ha támogató a környezet, “megszűnik” a fogyatékosság.) **Eszközök: 1. nap 20. sz. dia**, 3 nagyméretű csomagolópapír, filctollak

10 perc szünet

10 perc interaktív előadás

Interaktív előadás	Instrukciók az oktatónak
Integráció, Inklúzió	Integráció, Inklúzió fogalmának és jelentésének feldolgozása, értelmezése, a mindennapi gyakorlati munkával való kapcsolatának átgondolása. **Kérdés a résztvevők felé:** *Milyen tapasztalataik vannak a gyakorlatuk során a gondnokság alá helyezés kérdésével kapcsolatban?*

20 perc gyakorlat

Gyakorlat	Instrukciók az oktatónak
Megvalósítási terv készítése Lehetséges egy befogadóbb világ?	**Kérdés: Lehetséges egy befogadóbb világ? /**Milyennek képzeled az inklúziót a gyakorlatban? **Eszközök:** nagyméretű csomagolópapír, filctollak **Alkossanak 3 csoportot:** Mindegyik csoport **kulcsszavakkal, vagy rövid mondatokkal és rajzzal**, készítsen egy **megvalósítási tervet: Mit kellene ahhoz tenni, hogy egy befogadó világban élhessünk**? (Pl.: akár tervezhetnek egy olyan közösségi teret, parkot stb., ahol a sérült emberek és a nem sérültek (idősek, fiatalok) is együtt tevékenykedhetnek! (elkészítési idő 10 perc. bemutatása 10 perc). Fontos, hogy mindenki írjon, vagy rajzoljon a lapra saját gondolatot! Mivel az idő viszonylag rövid üljék körbe a papírt és mindenki írjon, rajzoljon!

10 perc interaktív előadás

Interaktív előadás	Instrukciók az oktatónak
Önrendelkezés, önálló életvitel	Önrendelkezés, önálló életvitel fogalmának és jelentésének feldolgozása, értelmezése, a mindennapi gyakorlati munkával való kapcsolatának átgondolása. **Kérdés a résztvevők felé:** *A gyakorlati tapasztalataik alapján mondjanak példákat az önrendelkezés megvalósulására vagy éppen annak hiányára!*

25 perc gyakorlat (1. nap 27. sz. dia) (1. Handout)

Gyakorlat	Instrukciók az oktatónak
Igaz-hamis	**Igaz-hamis állítások** Alkossanak 3 csoportot. Minden csoport kap az önálló életvitelhez kapcsolódóan egy – egy 2 állítást tartalmazó feladatlapot. Közösen el kell dönteniük, hogy melyik állítás igaz és melyik hamis. A válszokat írásban is indokolják néhány mondattal, majd ismertessék meg azokat a másik két csoporttal is. (Lehetnek nézet különbségek, ezeket tisztázni szükséges!) **Megoldókulcs:** **I.** csoport: 1. kérdés: hamis 2. kérdés: igaz II. csoport: 1. kérdés igaz 2. kérdés: hamis III. csoport: 1. kérdés hamis 2. kérdés igaz **Eszközök**: Feladatlapok, toll (A feladatlapok a Tévhitek az önálló életvitelről c. kiadvány alapján készültek: https://issuu.com/autizmuskoordinaciosiroda/docs/aki_tevhitek_az_onallo_eletvitelrol) Képek: http://www.nyf.hu/others/html/fogyatek/index_elemei/1_kotet_final_031208.pdf **Ajánlott irodalom:** Petri Gábor: 4 dolog, amit rosszul tudtál a fogyatékos emberekről https://kettosmerce.blog.hu/2016/03/19/4_dolog_amit_rosszul_tudtal_a_fogyatekos_emberekrol

1.2. Fogyatékosság folyamata

10 perc interaktív előadás

Interaktív előadás	Instrukciók az oktatónak
Fogyatékosság folyamata	A fogyatékosság fogalma a 2013. évi LXII. törvény alapján. Relevéns kulcsszavak jelentésénnek bemutatása. A WHO *„A funkcióképesség, fogyatékosság és egészség nemzetközi osztályozása" c.* kódrendszer és az FNO klasszifikációs rendszer ismertetése.

30 perc ebédszünet

2. Fogyatékosság specifikus ismeretek – a fogyatékossági típusok legfőbb jellemzőinek érzékeltetése gyakorlati tapasztalatok által

20 perc interaktív előadás

Interaktív előadás	Instrukciók az oktatónak
Fogyatékosság specifikus ismeretek	A fogyatékosság fogalmai, a fogyatékosság, mint állapot, a fogyatékosság jelensége a társadalomban. Fogyatékossági típusok felsorolása. **Kérdés a résztvevők felé:** *Vajon mit jelent ma fogyatékossággal élni? – hogy látják szakdolgozóként ezt a lakókörnyezetükben?* **Motiváció:** Miként vélekednek a fogyatékosságról a fogyatékkal élő emberek? **rövid video megnézése 1,45 perc**

15 perc gyakorlat

Gyakorlat	Instrukciók az oktatónak
Mi jut eszünkbe, ha azt a szót halljuk: fogyatékosok	Ennél a feladatnál a cél annak a felmérése, tudatosítása, hogy spontán módon szakemberként is eltérő megközelítések alapján viszonyulunk a fogyatékos személyekhez, a fogyatékosság kérdéséhez. Várhatóan a spontán válaszok között, lesznek tényszerű megállapítások; valószínűleg lesznek, akik a fogyatékosság kapcsán kialakult negatív viselkedési megnyilvánulásokat írják: pl. sokan elfordulnak tőlük; míg mások meg épp a pozitív oldalt: sajnálat, segíteni akarás stb. De előfordulhat mondathelyzetben ezek keveredése is. Az öntapadós jegyzetpapírra írt állításokat egyenként felragasztják a táblára. A táblára előre felrajzolunk két nagy kört (amelyeknek van metszete). A két nagy kör egyik része „Pozitív”, a másik „Negatív,” felirattal, a metszetbe kerülnek a tényszerű és a vegyes állítások. (Az esetlegesen azonos szavakat egymás mellé helyezzük.) Ha lehet, csak akkor lássák a köröket, ha már mindenki írt a lapjára. Érdemes a végén arányaiban azt is megnézni, hogy melyik területre jutott a legtöbb tartalom. **Eszközök:** öntapadós jegyzet (POST-IT), filctollak, flpchart tábla

20 perc interaktív előadás

Interaktív előadás	Instrukciók az oktatónak
Értelmi fogyatékosság; Mozgássérült, mozgáskorlátozott	Értelmi fogyatékosság, mozgássérült, mozgáskorlátozott fogalma. A mozgássérülés főbb csoportjainak bemutatása, a mozgássárülés és a fizikai akadálymentesítés fontossága, segédeszközök, támogató technológiák segédeszközök megismertetése, és az akadálymentesítés szerepe az önálló életvitel szempontjából. **Kérdés a résztvevők felé:** *Hogyan befolyásolja az értelmi fogyatékos személyek életminőségét az adaptív képességek eltérő minősége? Gondozóként, segítőként a mindennapi gyakorlatban, ez milyen feladatokat jelent?*

20 perc interaktív előadás

Interaktív előadás	Instrukciók az oktatónak
Látássérült; A hallássérült	Látássérült; A hallássérült fogalma, bemutatása. **Kérdés a résztvevők felé:** *Szeretnénk elvinni a hallássérült csoportot egy színházi előadásra. Hogyan készítsük ezt elő? Milyen szervezést igényel?*

40 perc gyakorlat

Gyakorlat	Instrukciók az oktatónak
Érzékenyítés Az értelmi fogyatékosság bemutatása	A résztvevők alkossanak két csoportot. **A feladat összetett:** felméri a tárgyi tudást, az attitűdöt, a kommunikációs készségeket, az etikai normák ismeretét. Fontos felismertetni annak a súlyosságát, hogy miként nyilatkozunk a fogyatékosságról. (inkluzív szemlélet) 20 perc felkészülés 10-10 perc bemutatás. Minden csoportból 2-2- ember mutassa be a közös munkát. **Eszközök**: A/4-es lapok, toll, **I. csoport: Középiskolások és fiatal felnőttek jelentkeznek önkéntes munkára az intézménybe.** Feladat: készítsenek egy átfogó ismereteket tartalmazó bemutatást az értelmi sérült kliensekről, és foglalják össze, hogy milyen feldatokban várnak segítséget az önkéntesektől. Térjenek ki fontos etikai normákra is. **II. csoport: Az intézmény a település polgármesterétől elismerésben részesült, ezért helyi TV/rádió egy hosszabb tudósítást tervez készíteni.** Megkérte a dolgozókat, hogy beszéljenek a hallgatóknak az intézmény céljáról, feladatáról, működéséről, valamint és az ellátott fogyatékos személyekről. Mutassák be egy átlagos nap folyamtát, arra fókuszálva, hogy a kliensek milyen tevékenységeket végeznek a mindennapokban.

10 perc szünet

20 perc interaktív előadás

Interaktív előadás	Instrukciók az oktatónak
Beszédfogyatékosság, autizmus	Beszédfogyatékosság, autizmus fogalma, bemutatása. Az autizmus fő tünetei, csoportjai **Kérdés a résztvevők felé:** *Egy irodalmi összeállítással készülünk Karácsonyra az intézményben a hozzátartozóknak. A kliensek közül hárman, különböző mértékű beszédzavarral élnek. Mit tegyünk? Szerepeljenek ők is, vagy ne? Ha igen hogyan?*

10 perc interaktív előadás

Interaktív előadás	Instrukciók az oktatónak
Pszichoszociális fogyatékosság, halmozottan fogyatékos	Pszichoszociális fogyatékosság és a halmozott fogyatékosság ismertetése, jellemzői. A személyes felépülés fogalma. A kompenzációs ápolág bemutatása. **Kérdés a résztvevők felé:** *A fiziológiás szükségletek kielégítésén túl, milyen támogatásra lehet szüksége egy pszichoszociális fogyatékossággal élő embernek?*

35 perc gyakorlat

Gyakorlat	Instrukciók az oktatónak
Zárás	Hogy érezted magad? Mi a mai nap tanulsága számodra? – kis post-it lapokra rajzoljanak olyan smileyt, amelyik jellemző a hangulatukra, majd egy-egy rövid mondattal válaszoljanak a tanulságra irányuló kérdésre. **Eszközök:** POST-IT lapok, filctollak Figyeljünk arra, hogy mindenki szóhoz jusson!

3. Fogyatékossággal kapcsolatos modellek bemutatása

(2. nap 1. diasor: 2 – 23. sz. dia)

45 perc interaktív előadás

Interaktív előadás	**Instrukciók az oktatónak**
Fogyatékossággal kapcsolatos modellek 1.	Morális, medikális, szociális modell bemutatása, jellemzése. **Kérdés a résztvevők felé:** *Érzékeljük-e ma is még társadalmi szinten a medikális modell narratíváit-értelmezését, magyarázatát?*

25 perc gyakorlat (2. nap 1. diasor: 17. sz. dia) (2. Handout)

Gyakorlat (1. rész)	**Instrukciók az oktatónak**
Feladat: A szociális modell alapján – és a gyakorlati tapasztalataik mentén - rajzolják/írják le, hogyan könnyíthetik meg az egyes fogyatékossági típushoz tartozó emberek mindennapjait!	Alkossanak 4 csoportot. 4 db. handout lapon 2-2 fogyatékossági típus szerepel. A csoport 1-1 képviselője választ egy lapot, és erre a 2 fogyatékossági típusra reagálva kell koncentrálniuk az adott feladatra. **Szempontok:** napi rutinfeladatok; tanulás-munka, sport, pihenés-rekreáció, emberi kapcsolatok Eszközök: csomagoló papír, filctollak

20 perc gyakorlat (2. Handout)

Gyakorlat (2. rész)	**Instrukciók az oktatónak**
Prezentáció, megbeszélés	A kiscsoportok bemutatják a feladat megoldását, közös megbeszélése.

Második továbbképzési nap
(2. nap 1 – 4. diasor)

Folytatás: 3. Fogyatékossággal kapcsolatos modellek bemutatása
(2. nap 1. diasor: 2 – 23. sz. dia)

10 perc gyakorlat - A nap indítása, hangolódás

Interaktív előadás	**Instrukciók az oktatónak**
Megérkezés Ki mit vár a mai naptól?	**Kérdések:** *Hogy érzed magad? Mit vársz a mai naptól?* Figyeljünk arra, hogy mindenki szóhoz jusson! (Egy emberre legfeljebb egy mondatnyi idő jut.)

45 perc interaktív előadás (2. nap 1. diasor: 18-32. sz. diák)

Interaktív előadás	**Instrukciók az oktatónak**
Fogyatékossággal kapcsolatos modellek 2.	Bioszociális, gyógypedagógiai, emberi jogi modell bemutatása, jellemzése. **Kérdés a résztvevők felé:** *Mi okoz nehézséget, mi jelent akadályt, még ma is a különböző fogyatékossággal élő ember számára? Mondjunk példákat!*

20 perc gyakorlat (3. Handout)

Gyakorlat (1. rész)	**Instrukciók az oktatónak**
Ismeretek szintetizálása	**Egyéni feladat** A képek értelmezése alapján alá írják oda az ábrákhoz megfelelő fogalmakat! (A képek alá írt gondolatok is segítenek): medikális modell, szociális modell, kirekesztés, integráció, szegregáció, emberjogi modell, bioszociális modell, a „másság nem érték”, inklúzió, befogadás, elfogadás Ellenőrzés, megbeszélés **Megoldókulcs:** 1. kép: emberjogi modell, integráció, inklúzió, befogadás, elfogadás, 2. kép: medikális modell, kirekesztés, szegregáció, a másság nem érték 3. kép: szociális modell, integráció, elfogadás 4. kép: bioszociális modell, integráció, inklúzió befogadás, elfogadás

15 perc gyakorlat (3. Handout)

Gyakorlat (2. rész)	**Instrukciók az oktatónak**
Ismeretek szintetizálása	**Prezentáció:** a kiscsoportok beszámolnak a gyakorlatról, valamint megosztják tapasztalataikat az egyes modellek lehetséges hatásairól jelenünkben, jó gyakorlatok gyűjtése a kedvezőtlen hatások kezelésére.

10 perc szünet

4. Az ENSZ CRPD Egyezmény

(2. nap 2. diasor: 2-18. sz. dia)

45 perc interaktív előadás

Interaktív előadás	**Instrukciók az oktatónak**
ENSZ CRPD Egyezmény	A fogyatékossággal élő személyek jogairól szóló ENSZ CRPD Egyezmény bemutatása, alapelveinekértelmezése az ápoló-gondozó munka vonatkozásában. **Kérdés a résztvevők felé:** *Mi tapasztaltok a gyakorlatban: miként hatott, vagy hogyan változott a fogyatékos személyek élete a CRPD hatására?*

25 perc gyakorlat (4. Handout)

Gyakorlat	**Instrukciók az oktatónak**
A CRPD hatása Kérdés: Miként látjuk a gyakorlatban az egyes CRPD cikk-ek megvalósulását? Hol tartunk most?	Alakítsanak 7 kis csoportot. Létszámtól függően 3-4 fő: a handout lapokon 1-1 cikk szerepel a CRPD-ből. Tanulmányozzák át, értelmezzék, és fogalmazzák meg, hogy a cikkben összegzett jogok megjelenését hogyan, és milyen mértékben érzékelik a munkájuk során? Mondjanak konkrét példákat is. Felkészülés 15 perc, bemutatás 10 perc. - I. csoport: 8. cikk - II. csoport: 19. cikk - III. csoport: 14. cikk - IV. csoport: 28. cikk - V. csoport: 30. cikk - VI. csoport: 23. cikk - VII. csoport: 27.cikk Az elhangzottak összegző értékelése

20 perc gyakorlat

Gyakorlat	Instrukciók az oktatónak
Az emberi jogi modell megjelenésének kipróbálása	A mindennapi gondozási tevékenységeket megjelenítő gyakorlaton keresztül. Kiscsoportos szituációs gyakorlat, prezentáció.

30 perc ebédszünet

5. Együttműködés a fogyatékos személyekkel

(2. nap 3. diasor: 2-38. sz. dia)

20 perc interaktív előadás

Interaktív előadás	Instrukciók az oktatónak
Együttműködés alapelvei	Együttműködés fogalma, szintjei, az együttműködést segítő tényezők, a segítő attitűdje, a fogyatékos személyek ellátására vonatkozó ismeretek, együttműködés alapelveinek ismertetése. **(2. nap 3. diasor: 2-16. sz. dia)** **Közös megbeszélés:** Az egyes alapelvek jelentősége, megvalósulás szükségessége a gyakorlatban. A tanácsadás, a segítő beszélgetés, az egyénekkel folytatott segítő tevékenység, valamint a szaktudás megosztásának megbeszélése, főbb ismérveinek bemutatása: **(2. nap 3. diasor: 17-21. sz. dia)**

25 perc gyakorlat

Gyakorlat	Instrukciók az oktatónak:
Együttműködés a mindennapi munkában Kérdés megfogalmazása célok szerint.	Alkossanak 3 csoportot. 10 perc felkészülési idő után mutassák be a csoportok az egyes együttműködési helyzeteket. A személyek közötti együttműködés formáinak megjelenése a mindennapi munka során. - **I.csoport**: Milyen példákat tudnak hozni a mindennapi munkájukból a tanácsadásra? Röviden mutassanak be egy konkrét esetet. - **II. csoport**: Milyen példákat tudnak hozni a mindennapi munkájukból a segítő beszélgetésre? Mutassanak be egy konkrét esetet röviden. - **III. csoport**: Milyen példákat tudnak hozni a mindennapi munkájukból a szaktudás megosztására? Röviden mutassanak be egy konkrét esetet. **Eszközök:** papír, toll

15 perc interaktív előadás

Interaktív előadás	Instrukciók az oktatónak
Team munka, esetmegbeszélés, konferencia	A team munka, az esetmegbeszélés, a szakma közi konferencia bemutatása (video) **(2. nap 3. diasor: 22-34. sz. dia)** **Kérdés a résztvevők felé:** *Figyeljék meg, milyen szervezetek/szakmák jelentek meg a filmben a szakmaközi konferencián?*

20 perc gyakorlat (2. nap 3. diasor: 35. sz. dia)

Gyakorlat	Instrukciók az oktatónak
Esetmegbeszélés közösen	- A kávé A fogyatékosok nappali intézményében az egyik gondozónő konfliktusba keveredett egy 34 éves középsúlyos értelmi sérült férfi, Zoltán édesanyjával. A konfliktushelyzetet a következő okozta: Zoltán szeretett volna ebéd után meginni egy kávét, a gondozónő ezt a kérést teljesítette is. Másnap az édesanya magából kikelve, elég goromba hangon ezért felelősségre vonta a gondozónőt, és megtiltotta, hogy a továbbiakban ez előforduljon, mert „a kávé káros az egészségere”! Zoltán azonban ebéd után továbbra is kéri a kávét. Sajnáljuk, amikor a többiek kávéznak, Ő pedig kívánja, de nem ihat. Zoltán nem áll gondnokság alatt, és nincs semmiféle olyan egészségügyi problémája, ami miatt a napi 1 kávé ártalmas lenne számára. Mit lehet itt tenni? Feladat: együtt elemezzék az esetet, kérdésekkel próbáljunk visszautalni arra is, hogy milyen joga sérült Zoltánnak (önrendelkezéshez való jog, életminőség csorbítása, testi-lelki egészséghez valló joga.) A hozzátartozó nem dönthet, és nem intézkedhet ebben az esetben helyette. A gondozónőt is érte verbális bántalmazás a nem megfelelő hangnemben történt felelősségre vonás kapcsán. stb.

10 perc interaktív előadás (2. nap 3. diasor: 26-37. sz. dia)

Interaktív előadás	Instrukciók az oktatónak
Etikai alapelvek	Az együttműködés etikai alapelvei a Szociális Munka Etikai Kódexében. Az információs és kommunikációs technológiák eszközök az együttműködésben. **Kérdés a résztvevők felé:** *Mondjanak példákat a gyakorlatból: milyen szerepet töltenek be a munkájuk (pl. az együttműködések) során az IKT eszközök? Lehetőségek és korlátok.*

10 perc szünet

6. Kommunikáció a fogyatékos emberrel

(2. nap 4. diasor: 2-40. sz. dia)

30 perc interaktív előadás

Interaktív előadás	Instrukciók az oktatónak
Kommunikációs technikák 1.	A kommunikáció elmélete röviden (**2. nap 4. diasor: 2-14. sz. dia)** A hatékony kommunikáció összegzése **(2. nap 4. diasor: 15. dia):** Kisfilm 2,02 perc: *Feladat, figyeljék meg, milyen tényezők segítik a kommunikáció hatékonyságát! – megbeszélés* Kommunikáció a szociális ellátásban; kommunikációs technikák: párbeszéd, vita, meggyőzés **(2. nap 4. diasor: 16- 26. sz. dia)**

35 perc gyakorlat (2. nap 4. diasor: 27. sz. dia)

Gyakorlat	Instrukciók az oktatónak
Szituációs feladat A kirándulás	Szituációs feladat: vita-meggyőzés. A fogyatékos személyek lakóotthona 10 napos nyaralást tervez a lakókkal. Azonban, erről a hozzátartozókat is szeretnék tájékoztatni, így megbeszéltek egy összejövetelt, ahol ismertetik a kirándulás helyszínét, programját. Azonban Kati testvére (Gizi), aki egyben a gondnoka is, nem tartja helyesnek, hogy ilyen hosszú időre elutazzanak idegen helyre. Azt mondja, ő inkább haza viszi a testvérét addig, mert aggályai vannak azzal kapcsolatban, hogy ismertelen környezetbe kerül Kati. A gondozók tudják, hogy Kati nagyon várja már a nyaralást… Győzzük meg Gizit! (Ha van önként vállalkozó Gizi szerepére, még jobb) **Vita, érvelés**

15 perc interaktív előadás

Interaktív előadás	Instrukciók az oktatónak
Kommunikációs technikák 2.	**Kommunikációs technikák: érvelés, kérdezés**. **(2. nap 4. diasor: 28 - 40. sz. dia)** **Kisfilm: A fogyatékos személyekkel való kommunikáció**: a Könnyen Értehető kommunikáció (3,29 perc) és az AAK kommunikáció (1, 48 perc) bemutatása rövid videok

25 perc gyakorlat

Gyakorlat	Instrukciók az oktatónak
Kommunikációs technikák alkalmazása a különféle fogyatékossággal élő személyekkel	**Kiscsoportos munka:** A bemutatott rövid videókkal kapcsolatos észrevételek összegyűjtése, azok, prezentálása.

30 perc gyakorlat - A nap tanulságainak rövid összefoglalása

Gyakorlat	Instrukciók az oktatónak
Zárás A csoporttagok egyesével befejezik az alábbi befejezetlen mondatot: „Ma azt tanultam…”.	Ügyeljünk arra, hogy mindenki megszólaljon, és mindenkinek azonos idő álljon rendelkezésére a véleményalkotáshoz! Az oktató zárásképpen mondjon néhány mondatot, amely segít átvezetni a következő napra: például, miről lesz szó másnap.

Harmadik továbbképzési nap

7. A fogyatékos személy és kapcsolati hálója

(3. nap 1. diasor: 2-37. sz. dia)

10 perc gyakorlat

Gyakorlat	Instrukciók az oktatónak
Megérkezés Ki mit vár a mai naptól? Képzés felénél tartunk, hogyan értékelik az elmúlt két napot?	- Figyeljen arra, hogy mindenki szóhoz jusson! - Csak 1-1 gondolat rövid megfogalmazására van idő.

20 perc interaktív előadás

Interaktív előadás	Instrukciók az oktatónak
A fogyatékos személy és kapcsolati hálója	Asszociáció: a kapcsolat, a szó jelentése, értelmezése a fogyatékossággal élő személyek esetében. A kapcsolatok rendszere, a kapcsolati háló meghatározása. A kapcsolat, mint tőke, a kapcsolatok erőssége. **(3. nap 1. diasor: 2-13 sz. dia)** **Kérdés a résztvevők felé:** *Befolyásolja – e az egyén életminőségét az őt körülvevő kapcsolati háló? Hogyan?* A humán-öko rendszer, mint természetes támaszok, a rendszer III., IV., és V. szintje erőforrások megléte és hiánya. **(3. nap 1. diasor: 14-17. sz. dia)**

40 perc gyakorlat

Gyakorlat	Instrukciók az oktatónak
Páros gyakorlat	Lehetőség szerint az egy munkahelyről érkezők alkossanak párokat. Később egymás probléma felvetéséhez is hozzá lehet szólni. Írjanak példákat a munkájuk során tapasztalt olyan helyzetekről, amikor a fogyatékkal élő személy esetében valamely támogató kapcsolatok hiányoznak: interperszonális, családi, vagy helyi közösségi szinten. Hogyan tudnánk segíteni? Megbeszélés közösen a csoporttal **Eszközök:** papír, toll

10 perc szünet

25 perc interaktív előadás

Interaktív előadás	Instrukciók az oktatónak
A fogyatékos személy kapcsolati hálóját alakító színterek - elemzési szempontok alapján	(**3. nap 1. diasor: 19-35. sz. diák)** **Kérdés a résztvevők felé:** Kérdés: Mondjatok példákat arra, hogy miként törekedtek a mindennapi gyakorlat során a fogyatékkal élő személyek kapcsolati hálójának erősítésére, bővítésére? ismerősök barátok, kulturális és sport **(3. nap 1. diasor: 33-36. sz. dia**

40 perc gyakorlat

Gyakorlat	Instrukciók az oktatónak
Csoportos gyakorlat Egy munkahelyről érkezők alkossanak 1-1 csoportot létszámtól függetlenül.	Válasszanak ki a munkahelyükön ellátott személyek közül egyet (akit mindannyian ismernek) és rajzolják fel tapasztalataik szerint milyennek látják az egyén kapcsolati hálóját! Hol működi erős erőforrás, és hol lenne szükség erősíteni a kapcsolatokat? Ügyeljenek a bemutatás során a személyiségi jogok védelmére! (használjanak álnevet, vagy csak monogramot, a szakdolgozók személyére is.) Megbeszélés közösen **Eszközök:** csomagolópapír, filctollak

10 perc szünet

8. A szociális ellátórendszer intézményei és az interszektorális együttműködés lehetőségei

(3. nap 2. diasor: 2-35 sz. dia)

20 perc interaktív előadás

Interaktív előadás	Instrukciók az oktatónak
Intézmények	A szociális ellátórendszer szerkezetének összefoglalása, a fogyatékos személyek ellátására fókuszálva. **(3. nap 2. diasor: 4-16. sz. diák)** **Kérdés a résztvevők felé:** *Mely szociális alapszolgáltatások érhetők el azon a településen, ahol dolgoztok?* *A szociális alapszolgáltatások közül melyeket vehet igénybe fogyatékos személy?* *A szakosított ellátási formák közül melyeket veheti igénybe fogyatékos személy?*

45 perc gyakorlat (3. nap 2. diasor: 18. sz. dia)

Gyakorlat	Instrukciók az oktatónak
Csoportos gyakorlat Gondolattérkép rajzolása	Alkossanak 5 csoportot A résztvevők a nagyméretű papírra alkossák meg gondolattérképüket a **szociális gondoskodás** tartalmához kapcsolva. Majd egyenként bemutatja a csoport, néhány fogalom indoklását lehet kérni. Eszközök: csomagolópapír filctollak,

25 perc interaktív előadás

Interaktív előadás	Instrukciók az oktatónak
interszektorális együttműködés	Ágazaton belüli (interprofesszonális) együttműködések **(3. nap 2. diasor: 19-31. sz. dia)** **Kérdés a résztvevők felé:** *Mondjanak olyan példákat a gyakorlatból, amikor szükségessé vált a probléma megoldásához egy estemegbeszélés. Mennyire volt hatékony ez a megoldás szempontjából?* Az interszektorális együttműködés: (**3. nap 2. diasor: 32- 35. sz. diák)**

45 perc gyakorlat

Gyakorlat	Instrukciók az oktatónak
Modellezés Differenciált feladat Felkészülési idő: 25 perc Bemutatás: 10-10 perc	A résztvevők alkossanak két csoportot: – **I csoport.** Esetmegbeszélés modellezése saját, hozott probléma feltárásával, megoldási javaslat bemutatása – **II. csoport:** Tervezzen meg egy projektet, amelynek megvalósításához interszektorális együttműködés szükséges. Eszközök: csomagolópapír filctollak, lapok tollak

30 perc ebédszünet

25 perc gyakorlat

Záróteszt kitöltése, értékelése

20 perc gyakorlat

Továbbképzés értékelése, elégedettségmérő kérdőív kitöltése

Forgatókönyv

IDŐSZAK	IDŐ (perc)	TÉMA	HANDOUT	PPT
ELSŐ TOVÁBBKÉPZÉSI NAP				
Délelőtt	45	Bemutatkozás, a továbbképzés indítása		1. nap diasora: 2.sz. dia
	105	1.1 A gyógypedagógia területén releváns fogalmak értelmezése 10 perc elmélet: gondolatébresztő, *20 perc gyakorlat: másság és normalitás* 10 perc elmélet: másság és fogyatékos. 20 perc elmélet: kirekesztés 20 perc elmélet: elfogadás *25 perc gyakorlat: elfogadás*	0. Handout	1. nap diasora
	10	SZÜNET		
	65	1.1 A gyógypedagógia területén releváns fogalmak értelmezése 10 perc elmélet: integráció *20 perc gyakorlat: megvalósítási terv* 10 perc elmélet: önrendelkezés *25 perc gyakorlat: igaz-hamis*		1. nap diasora
	10	1.2. Fogyatékosság folyamata 10 perc elmélet		1. nap diasora
	30	EBÉDSZÜNET		
Délután	115	2. Fogyatékosság specifikus ismeretek 20 perc elmélet: Fogyatékosság spec. ism. *15 perc gyakorlat: Mi jut eszünkbe?* 20 perc elmélet: értelmi f., mozgáskorl. 20 perc elmélet: látás-, hallássérült *40 perc gyakorlat: érzékenyítés*		1. nap diasora
	10	SZÜNET		
	65	2. Fogyatékosság specifikus ismeretek 20 perc elmélet: beszédf., autizmus 10 perc elmélet: pszichoszociális f. *35 perc gyakorlat: zárás*		1. nap diasora
	90	3. Fogyatékossággal kapcsolatos modellek bemutatása 45 perc elmélet: F. kapcsolatos modellek 1. *25 perc gyakorlat (1. rész): feladat* *20 perc gyakorlat: (2. rész): megbeszélése*	2. Handout	2. nap: 1. diasor

IDŐSZAK	IDŐ (perc)	TÉMA	HANDOUT	PPT
MÁSODIK TOVÁBBKÉPZÉSI NAP				
Délelőtt	90	3. Fogyatékossággal kapcsolatos modellek bemutatása *10 perc gyakorlat: megérkezés* 45 perc elmélet: F. kapcsolatos modellek 1. *20 perc gyakorlat (1. rész): feladat* *15 perc gyakorlat (2. rész): megbeszélés*	3. Handout	2. nap: 1. diasor
	10	SZÜNET		
	90	3. Az ENSZ CRPD Egyezmény 45 perc elmélet: ENSZ CRPD Egyezmény *25 perc gyakorlat: A CRPD hatása* *20 perc gyakorlat: Az emberi jogi modell megjelenésének kipróbálása*	4. Handout	2. nap: 2. diasor
	30	EBÉDSZÜNET		
Délután	90	4. Az együttműködés a fogyatékos személyekkel 20 perc elmélet: Együttműködés alapelvei *25 perc gyakorlat: Együttműködés* 15 perc elmélet: TEAM munka *20 perc gyakorlat: Esetmegbeszélés* 10 perc elmélet: Etikai alapelvek		2. nap: 3. diasor
	135	5. Kommunikáció a fogyatékos emberrel 30 perc elmélet: Kommunikációs tech. 1. *35 perc gyakorlat: Szizuációs feladat* 15 perc elmélet: Kommunikációs tech. 2. *25 perc gyakorlat: Kommunikációs technikák alkalmazása* *30 perc gyakorlat: zárás*		

IDŐSZAK	IDŐ (perc)	TÉMA	HANDOUT	PPT
HARMADIK TOVÁBBKÉPZÉSI NAP				
Délelőtt	70	7. A fogyatékos személy és kapcsolati hálója *10 perc gyakorlat: Megérkezés* 20 perc elmélet: Kapcsolati háló *40 perc gyakorlat: Páros gyakorlat*		3. nap: 1. diasor
	10	SZÜNET		
	65	7. A fogyatékos személy és kapcsolati hálója 25 perc elmélet: Alakító színterek *40 perc gyakorlat: Csoportos gyakorlat*		3. nap: 1. diasor
	10	SZÜNET		
	135	8. A szociális ellátórendszer intézményei 20 perc elmélet: Intézmények *45 perc gyakorlat: Csoportos gyakorlat* 25 perc elmélet: Interszektorális együttm. *45 perc gyakorlat: Modellezés*		3. nap: 2. diasor
	30	EBÉDSZÜNET		
Délután	30	Záróteszt kitöltése, értékelés		
	30	Továbbképzés értékelése, elégedettségmérő kérdőív kitöltése		